

Історія

УДК 355.40:004.738.5:327

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18850203>

**Інституціоналізація когнітивних операцій у системі воєнно-політичного
планування США (2001–2025 рр.)**

Беспєка Вадим Юрійович,

доктор філософії з історії та археології, докторант

Національної академії сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного

Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-3811-341X>

Прийнято: 12.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз процесу інституціоналізації когнітивних операцій у системі воєнно-політичного планування США у 2001–2025 роках. Дослідження зосереджене на з'ясуванні того, яким чином когнітивний вимір – вплив на сприйняття, інтерпретації та процеси ухвалення рішень – трансформувався з допоміжного інформаційного інструменту у структурний компонент стратегічного управління оборонного відомства. Розглянуто еволюцію нормативно-доктринальної бази від закріплення інформаційних операцій як ключової військової спроможності після 2001 року до визнання інформації окремою функцією ведення операцій і формування цілісної моделі дій в інформаційному середовищі у 2020–2025 роках. Проаналізовано основні етапи цього процесу: нормативне оформлення інформаційних операцій, інтеграцію інформаційної складової в оперативне мистецтво в умовах стратегічної конкуренції після 2014 року, а

також подальше системне впровадження операцій в інформаційному середовищі у механізми стратегічного планування, розподілу ресурсів і оцінювання результативності. Окрему увагу приділено процедурній інтеграції когнітивних цілей у спільне планування відповідно до доктринальних положень *Joint Publication 5-0*, ролі синхронізації комунікацій командира, діяльності спеціалізованих інституцій та міжвідомчих механізмів координації. У статті також окреслено структурні виклики інституціоналізації, зокрема термінологічну нестабільність, розрив між доктринальними вимогами та практикою їх реалізації, складність оцінювання поведінкових ефектів і необхідність дотримання правових обмежень у сфері впливу на аудиторії. Обґрунтовано, що сучасна американська модель когнітивних операцій характеризується переходом від управління інформаційними потоками до впливу на інтерпретаційні рамки та середовище формування рішень. Зроблено висновок, що інституціоналізація когнітивного виміру набула системного характеру, однак її ефективність залежить від узгодженості між доктриною, організаційною практикою та збереженням легітимності державної політики у довготривалій стратегічній конкуренції.

Ключові слова: когнітивні операції, операції в інформаційному середовищі, воєнно-політичне планування США, інформаційна функція ведення операцій, стратегічна конкуренція, поведінкові ефекти.

Institutionalization of Cognitive Operations in the U.S. Military-Political Planning System (2001–2025)

Vadym Bespeka,

PhD in History and Archaeology, Doctoral Candidate
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3811-341X>

***Abstract.** The article provides a comprehensive analysis of the process of institutionalizing cognitive operations within the military-political planning system of the United States in 2001–2025. The study focuses on examining how the cognitive dimension—defined as influence on perceptions, interpretations, and decision-making processes—has evolved from an auxiliary informational tool into a structural component of strategic management within the U.S. Department of Defense. The evolution of the regulatory and doctrinal framework is examined, from the formal recognition of information operations as a core military competency after 2001 to the designation of information as a distinct joint function and the development of a comprehensive model of operations in the information environment in 2020–2025. The main stages of this transformation are analyzed, including the doctrinal consolidation of information operations, the integration of the informational dimension into operational art in the context of strategic competition after 2014, and the subsequent systemic incorporation of operations in the information environment into strategic planning, resource allocation, and assessment mechanisms. Particular attention is paid to the procedural integration of cognitive objectives into joint planning in accordance with the provisions of Joint Publication 5-0, the role of commander’s communication synchronization, the activities of specialized institutions, and interagency coordination mechanisms. The article also outlines the structural challenges of institutionalization, including terminological instability, the gap between doctrinal requirements and practical implementation, the methodological complexity of assessing behavioral effects, and the need to comply with legal constraints in influencing target audiences. It is argued that the contemporary U.S. model of cognitive operations is characterized by a shift from managing information flows to shaping interpretive frameworks and decision-making environments. The study concludes that the institutionalization of the cognitive dimension has acquired a systemic character; however, its effectiveness depends on coherence between doctrine, organizational practice, and the preservation of policy legitimacy in the context of long-term strategic competition.*

Keywords: *cognitive operations, operations in the information environment, U.S. military-political planning, information joint function, strategic competition, behavioral effects.*

Постановка проблеми. Упродовж 2001–2025 років у воєнно-політичному плануванні США відбулася поступова трансформація підходів до інформаційних інструментів впливу – від їх розуміння як допоміжної складової бойових дій до інтеграції когнітивного виміру у систему стратегічного управління. В умовах стратегічної конкуренції з рівними або близькими за потенціалом державами вплив на сприйняття, інтерпретації та процеси ухвалення рішень набуває статусу окремого напрямку боротьби. Це зумовлює необхідність аналізу того, як когнітивні операції були інституційно закріплені у нормативно-доктринальній базі, процедурах спільного планування, механізмах оцінювання та організаційній архітектурі оборонного відомства США. Проблема має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки від узгодженості між доктриною та практикою залежить ефективність стратегічного управління в умовах довготривалої конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний науковий дискурс щодо когнітивного протиборства формується на перетині стратегічних студій, політичної психології та воєнної теорії. У звіті НАТО під редакцією Й. Блатного когнітивна війна визначається як діяльність, спрямована на вплив на процеси мислення та формування переконань, а людський мозок розглядається як простір стратегічної конкуренції [1]. Подібний підхід простежується у працях А. Мар'янович та Д. Смілянча, які трактують людський розум як нове поле конфлікту, де вирішальним стає контроль над інтерпретаційними рамками [2]. Концептуальний аналіз К. Демпе та Г. Шааля акцентує на тому, що об'єктом впливу є не окремі повідомлення, а когнітивні процеси формування ідентичностей та рішень [3]. Р. Речковський і Б. Адамський підкреслюють довготривалий характер когнітивного впливу,

який може охоплювати світоглядні й релігійні установки [4].

Окремий напрям становлять дослідження, присвячені практичному виміру когнітивного впливу в умовах «сірої зони». М. Чітем, Е. Гаєр, П. Нолта Х. Васкес аналізують боротьбу за сприйняття у цифровому середовищі, де конкуренція відбувається нижче порогу відкритого конфлікту [5]. Р. Гуранц аналізує період напередодні повномасштабного вторгнення Росії в Україну як приклад використання публічного розсекречення розвідувальних даних для впливу на міжнародне сприйняття та стримування агресії [6]. Д. Ломас розглядає феномен превентивного спростування інформаційних нарративів і його значення для збереження довіри до державних повідомлень [7].

Важливу групу джерел становлять нормативно-доктринальні документи та аналітичні звіти урядових інституцій США. Документи Міністерства оборони відображають еволюцію підходів від інформаційних операцій як окремої спроможності до операцій в інформаційному середовищі як інтегрованої моделі дій [8-11]. Joint Concept for Operating in the Information Environment формалізує інформацію як функцію ведення операцій [12], а Joint Publication 5-0 визначає процедури інтеграції інформаційного виміру у спільне планування [13]. Звіти Управління з підзвітності уряду США фіксують проблеми термінологічної узгодженості та міжвідомчої координації [14; 15], а аналітичний матеріал М. Віда розкриває інституційну динаміку міжвідомчих структур протидії інформаційним загрозам [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний масив концептуальних і нормативних джерел, у науковій літературі недостатньо систематизовано питання інституціоналізації когнітивного виміру як процесу, що охоплює нормативне закріплення, процедурну інтеграцію, організаційну архітектуру та механізми оцінювання. Більшість досліджень або зосереджені на теоретичних аспектах когнітивної війни, або аналізують окремі інструменти впливу, не розглядаючи їх у межах цілісної моделі воєнно-політичного планування. Недостатньо дослідженим

залишається також співвідношення між доктринальними положеннями та практикою їх реалізації у 2001–2025 роках.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз процесу інституціоналізації когнітивних операцій у системі воєнно-політичного планування США у 2001–2025 роках. Для досягнення цієї мети передбачено: простежити еволюцію нормативно-доктринальної бази; визначити механізми процедурної інтеграції інформаційного виміру у спільне планування; охарактеризувати організаційну архітектуру та міжвідомчі механізми координації; а також окреслити структурні виклики, що впливають на стійкість і ефективність сформованої моделі.

Методологічною основою дослідження є історико-доктринальний та інституціональний підхід до вивчення розвитку нормативно-правової й концептуальної бази воєнно-політичного планування США у 2001–2025 роках. У роботі використано порівняльно-доктринальне дослідження стратегічних документів Міністерства оборони США та об'єднаних командувань, вивчення політико-стратегічних і програмних документів, а також інституціональний підхід до аналізу організаційної архітектури та процедур спільного планування. Поєднання зазначених методів дає змогу простежити еволюцію концептуальних положень, механізми їх процедурної інтеграції та співвідношення між доктринальними нормами і практикою реалізації когнітивного виміру в системі стратегічного управління.

Виклад основного матеріалу. Інституціоналізація когнітивного виміру у воєнно-політичному плануванні набуває особливої ваги в умовах переходу від епізодичних інформаційних кампаній до довготривалої стратегічної конкуренції, де вплив на сприйняття, інтерпретації та процеси ухвалення рішень стає одним із ключових чинників досягнення політичних і військових результатів. Упродовж останніх двох десятиліть США поступово трансформували підхід до інформаційних і поведінкових інструментів – від розгляду їх як допоміжної складової бойових дій до включення у систему

стратегічного та оперативного планування на рівні оборонного відомства. Ця трансформація відбувалася паралельно зі зміною характеру загроз, переходом до міждержавної конкуренції та формуванням концепції операцій в інформаційному середовищі як інтегрованої моделі використання інформаційної сили [11; 17].

У сучасних дослідженнях когнітивна війна розглядається як боротьба за вплив на процеси формування переконань, інтерпретацій та моделей поведінки, де людський розум постає окремим простором конфлікту. Такий підхід підкреслює, що йдеться не лише про управління інформаційними потоками, а про довготривале формування рамок сприйняття, у межах яких ухвалюються політичні та військові рішення [2].

Попри наявність значного масиву доктринальних документів і аналітичних досліджень, проблема полягає у з'ясуванні того, яким саме чином когнітивний компонент був інституційно закріплений у системі воєнно-політичного планування США: через які нормативні рішення, процедурні механізми та організаційні зміни він перейшов із категорії окремих інформаційних спроможностей до рівня структурного елементу стратегічного управління.

Нормативно-доктринальне закріплення когнітивного виміру.

Період після 11 вересня 2001 року став якісним етапом у формуванні нормативно-доктринальної бази інтеграції когнітивного виміру у воєнно-політичне планування США. Терористичні атаки та подальші кампанії в Афганістані й Іраку засвідчили, що протиборство відбувається не лише у фізичному просторі, а й у площині сприйняття, легітимності та підтримки з боку населення. У відповідь на це інформаційні операції були концептуалізовані як ключова військова спроможність, безпосередньо пов'язана з досягненням стратегічних результатів. У Information Operations Roadmap інформаційні операції визначалися як ключова військова спроможність (core military competency), інтегрована у процеси

довгострокового та кризового планування [10]. Це означало відхід від розуміння інформаційних заходів як допоміжних дій і їх включення до системи основних інструментів військової сили.

У цей період формується управлінська рамка інформаційних операцій як механізму інтеграції інформаційно-орієнтованих спроможностей із іншими лініями операцій. Директива DoDD 3600.01 закріпила інформаційні операції як головний інструмент синхронізації та застосування відповідних спроможностей для впливу на процеси ухвалення рішень противника при одночасному захисті власних процесів прийняття рішень [9]. Нормативне закріплення цієї рамки створило основу для процедурної інтеграції когнітивних цілей у структуру планування на стратегічному й оперативному рівнях, а також визначило відповідальність органів управління за координацію відповідних заходів.

Важливим елементом інституціоналізації стало включення поведінкових ефектів у процеси довгострокового планування (*deliberate planning*) та кризового планування (*crisis action planning*). Інформаційні дії почали розглядатися як складова формування бажаних змін у рішеннях, мотивації та поведінці цільових аудиторій. Доктринальні документи у сфері операцій інформаційної підтримки військ (*Military Information Support Operations*) передбачали визначення конкретних аудиторій, формування релевантних повідомлень та оцінювання їхнього впливу на поведінкові реакції [18]. Когнітивний вимір стає складовою планування кампаній, де інформаційні та фізичні дії мають узгоджений характер.

Окремого значення набуло нормативне закріплення оцінювання як обов'язкового елементу планування. Директива DoDD 3600.01 прямо встановлювала вимогу включення чітких механізмів оцінювання ефективності інформаційних операцій у структуру операційного плану [9]. Це означало, що планувальники повинні були не лише визначати інформаційні завдання, а й формувати критерії вимірювання їх результативності. Відповідно, у системі

воєнного управління поступово закріплюється підхід, за якого поведінкові зміни та зміни у сприйнятті розглядаються як легітимні й вимірювані результати операційної діяльності.

Інтеграція інформації як функції ведення операцій у системі стратегічної конкуренції.

Період після 2014 року позначився для США зміною стратегічної парадигми: досвід довготривалих контрповстанських кампаній поступово поступився місцем логіці міждержавної конкуренції з рівними або близькими за потенціалом противниками. Події, пов'язані з російською агресією проти України, втручанням у виборчі процеси західних держав та активізацією інформаційних кампаній стратегічних конкурентів, спричинили переоцінку ролі інформаційного середовища у системі національної безпеки. У стратегічних документах цього періоду підкреслювалося, що суперники застосовують інтегровані інструменти впливу, спрямовані на формування політичних умов, підрив довіри до інституцій та зміну поведінки держав і суспільств, що вимагає системної відповіді у сфері інформаційного планування [17].

Ключовим інституційним кроком стало визнання інформації як окремої функції ведення операцій (joint function) поряд із традиційними функціями застосування збройної сили. Це рішення означало формалізацію інформаційної складової як структурного елементу оперативного мистецтва та створення підстав для інтеграції інформаційних спроможностей у цикл планування на рівні об'єднаних командувань. У доктринальному документі Joint Concept for Operating in the Information Environment наголошувалося на необхідності формувати переваги в інформаційному середовищі шляхом узгодженого застосування кібернетичних, електромагнітних, психологічних і комунікаційних інструментів, що мають впливати на сприйняття, рішення та поведінку релевантних аудиторій [12]. Визнання інформації як окремої функції не обмежувалося організаційною зміною; воно трансформувало логіку

оперативного мистецтва, оскільки вимагало врахування інформаційного виміру на етапах формування операційного задуму, визначення центрів тяжіння та оцінювання операційного середовища.

Інтеграція інформаційного виміру в оперативне мистецтво означала, що командири мали розглядати інформаційне середовище не як тло для бойових дій, а як самостійний простір протиборства, у межах якого формуються передумови для досягнення військових і політичних цілей. Інформаційні дії більше не зводилися до підтримки бойових операцій або комунікаційного супроводу; вони ставали засобом формування стратегічного контексту, в якому розгорталися операції. У цьому підході управління наративами, очікуваннями та інтерпретаціями розглядалося як чинник, здатний змінювати темп, легітимність і результативність військових дій, а також впливати на рішення союзників і партнерів.

Операції в інформаційному середовищі як модель системної інституціоналізації.

Період 2020–2025 років характеризується переходом від концептуального визнання інформації як окремої функції ведення операцій до її практичного впровадження як інтегрованої моделі дій в інформаційному середовищі, що охоплює весь оборонний апарат. Якщо на попередньому етапі інформація була формально закріплена як окрема функція ведення операцій, то в цей період відбувається її системне включення до механізмів стратегічного управління, розподілу ресурсів і планування воєнних кампаній. У Стратегії Міністерства оборони США щодо операцій в інформаційному середовищі акцент зроблено на здобутті та збереженні інформаційних переваг у довготривалій конкуренції. Це передбачає цілеспрямований вплив на чинники, що визначають поведінку супротивників, партнерів і нейтральних акторів, через поєднання інформаційних, кібернетичних, електромагнітних і комунікаційних засобів [11].

Характерною рисою цього етапу є перехід від розгляду інформаційних

інструментів як ізольованого функціонального напрямку до моделі системного впровадження, що передбачає узгодження доктринальних положень із управлінськими процесами на рівні оборонного відомства. Такий підхід означає, що положення про операції в інформаційному середовищі інтегруються у систему планування, підготовки кадрів, розроблення концепцій, розподілу ресурсів і бюджету. Інформаційний вимір включається до стратегічних документів оборонної політики, до процедур планування, розподілу ресурсів і виконання програм, а також до системи внутрішнього контролю та оцінювання результативності. У результаті когнітивні цілі перестають бути ситуативними завданнями окремих підрозділів і набувають статусу постійної складової стратегічного управління.

У звіті НАТО когнітивна війна визначається як діяльність, спрямована на вплив на процеси мислення, формування переконань і ухвалення рішень, а людський мозок розглядається як простір стратегічної конкуренції [1]. У цьому підході інформаційні технології, соціальні мережі та алгоритми поширення контенту виступають інструментами формування інтерпретацій, довіри або сумнівів, що безпосередньо впливають на поведінку індивідів і груп. Така концептуалізація розширює традиційне розуміння інформаційних операцій і підсилює логіку інституційного закріплення когнітивного виміру в системі воєнно-політичного планування.

У статті М. Чітема, Е. Гаєра, П. Нола та Х. Васкеса когнітивна війна розглядається як боротьба за вплив на сприйняття та процеси ухвалення рішень у так званій «сірій зоні», де конкуренція відбувається нижче порогу відкритого збройного конфлікту. Автори підкреслюють, що цифрове середовище створює умови для постійного тиску на інформаційні екосистеми держав, а вплив спрямовується не лише на військові структури, а й на суспільства загалом [5]. У цьому контексті когнітивний вимір постає як елемент стратегічного суперництва, що потребує узгоджених дій у сфері інформації, кіберпростору та стратегічних комунікацій і не зводиться до

допоміжного засобу підтримки бойових операцій.

К. Дeppe та Г. Шааль, аналізуючи концепцію когнітивної війни, підкреслюють, що її об'єктом є не окремі повідомлення, а когнітивні процеси – формування інтерпретацій, ідентичностей та моделей ухвалення рішень [3]. Такий підхід важливий для розуміння американської практики: інституційне закріплення операцій в інформаційному середовищі передбачає перехід від управління інформаційними потоками до впливу на середовище, у якому формуються оцінки та поведінкові вибори акторів. Відповідно, процедурна інтеграція когнітивного виміру у систему планування є реакцією не лише на технологічні зміни, а й на зміну характеру стратегічної конкуренції, де ключовим ресурсом стає здатність формувати інтерпретаційні рамки.

У 2022 році Національна оборонна стратегія США підкреслила, що стратегічна конкуренція відбувається одночасно в кількох сферах, а досягнення переваги потребує узгодженого поєднання інформаційних, військових і дипломатичних інструментів [8]. Це положення було деталізоване у Стратегії Міністерства оборони США щодо операцій в інформаційному середовищі 2023 року, яка визначає інформаційне середовище як сукупність соціальних, культурних, психологічних і технічних чинників, що впливають на те, як люди та технічні системи сприймають і інтерпретують події. Відтак, завданням оборонного відомства стає не лише управління власними повідомленнями, а й активний вплив на процеси надання значення інформації у глобальному масштабі. Такий підхід передбачає врахування логіки поширення контенту через цифрові платформи, алгоритмічних механізмів підсилення наративів та кіберризиків, які можуть перетворювати інформаційний вплив на масштабні когнітивні ефекти.

Інституційне включення когнітивного виміру до загальної інституційної архітектури оборонного відомства означає також зміну ролі оцінювання. Поведінкові ефекти повинні відображатися у стратегічних оцінках, аналітичних звітах і планах кампаній, що зобов'язує створювати сталі

механізми збору й аналізу даних. Інформаційні операції більше не розглядаються як самостійні заходи, а діють у тісному зв'язку з кібернетичними, економічними та дипломатичними інструментами. Така інтеграція формує нову модель конкуренції, у межах якої контроль над інтерпретаціями, довірою та очікуваннями стає ресурсом, співставним із матеріальною силою.

Водночас системний підхід висуває підвищені вимоги до координації та стабільності інституційної структури. Реалізація операцій в інформаційному середовищі потребує узгодженості між військовими командуваннями, розвідувальними структурами, дипломатичними відомствами та органами, відповідальними за кібербезпеку. Умови довготривалої стратегічної конкуренції вимагають безперервності політики та уникнення розривів між стратегічними цілями і організаційними спроможностями. Таким чином, період 2020–2025 років демонструє завершення переходу до моделі, у якій когнітивний вимір інтегрований у систему оборонного управління як постійний і структурований компонент, що визначає характер і логіку міждержавного протистояння [8; 11].

Організаційна архітектура та механізми процедурної інтеграції.

Інституціоналізація когнітивного виміру у воєнно-політичному плануванні США набула завершеного характеру тоді, коли інформаційні та поведінкові цілі були процедурно інтегровані у стандартні механізми спільного планування. Відповідно до доктринального документа Joint Publication 5-0 «Joint Planning», планування на об'єднаному рівні охоплює послідовні етапи аналізу завдання, розроблення операційного задуму, формування варіантів дій і подальшого оцінювання результатів. Така структура забезпечує узгоджене поєднання військових, дипломатичних, інформаційних та економічних інструментів національної сили [13]. У цій логіці інформаційний і когнітивний вимір не є окремим додатком до плану операції, а формується вже на етапі визначення проблеми, центрів ваги,

критичних вразливостей та бажаних кінцевих станів.

На етапі аналізу завдання планувальники мають враховувати характеристики інформаційного середовища, структуру аудиторій, поширені наративи, рівень довіри до інституцій та можливі поведінкові реакції відповідних акторів. Це означає, що оцінювання середовища виходить за межі суто військових показників і включає аналіз соціальних, культурних та комунікаційних чинників. Розроблення операційного задуму передбачає визначення ліній дій і логіки досягнення необхідних результатів таким чином, щоб інформаційні заходи були узгоджені з бойовими, кібернетичними та дипломатичними кроками. У цьому контексті інформація як функція ведення операцій інтегрується у структуру оперативного мистецтва, забезпечуючи вплив на сприйняття й рішення противника та інших зацікавлених аудиторій [12].

Окрему роль у процедурній інтеграції відіграє синхронізація комунікацій командира, яка розглядається як механізм узгодження дій і повідомлень у межах операції. Цей інструмент спрямований на забезпечення відповідності між фактичними діями підрозділів і публічними комунікаціями, а також на координацію різних інформаційних спроможностей у межах єдиного наміру командира. Синхронізація комунікацій покликана мінімізувати розриви між стратегічними наративами та оперативною практикою, оскільки невідповідність «слів і дій» може підірвати довіру та знижувати ефективність когнітивного впливу. Таким чином, комунікація перестає бути виключно медійною функцією і стає частиною управління операційним середовищем.

Організаційна архітектура, що підтримує цю інтеграцію, передбачає наявність спеціалізованих структур, відповідальних за розвиток і координацію інформаційних спроможностей. Важливим елементом такої архітектури стало створення Об'єднаного центру з питань інформаційних операцій (Joint Information Operations Warfare Center), який забезпечує підтримку бойових

командувань, розвиток методик оцінювання та координацію інформаційних операцій на об'єднаному рівні [19]. Водночас модель інституціоналізації має мережевий характер: окремі інформаційні функції розподілені між різними компонентами збройних сил і взаємодіють з цивільними структурами, що створює складну систему міжвідомчої координації.

Міжвідомчі механізми відіграють особливу роль у формуванні когнітивних ефектів на стратегічному рівні. Звіти урядових інституцій підкреслюють, що інтеграція сприйняття іноземних аудиторій у політику, планування та операції потребує постійної взаємодії між оборонними, дипломатичними та інформаційними структурами уряду [14]. Така взаємодія стає критично важливою у стратегічній конкуренції, де інформаційні сигнали можуть впливати на рішення союзників, партнерів і нейтральних держав. Наявність міжвідомчих центрів координації, зокрема у сфері протидії іноземним інформаційним маніпуляціям, свідчить про прагнення забезпечити узгодженість дій на національному рівні, хоча їх функціонування також супроводжується організаційними та політичними викликами [16].

Правові обмеження становлять окремий вимір організаційної інтеграції. Доктринальні документи прямо визначають, що інформаційні операції не можуть бути спрямовані на маніпуляцію внутрішніми аудиторіями США, що встановлює чіткі межі планування та реалізації когнітивного впливу [9]. Це зумовлює необхідність розмежування зовнішніх і внутрішніх комунікаційних процесів, а також посилює вимоги до достовірності, прозорості та легітимності повідомлень. У практичному вимірі правові рамки впливають на вибір інструментів, каналів і форматів впливу, а також формують додаткові процедури контролю і нагляду. Водночас вони сприяють збереженню довіри до державних інституцій, що є критичним ресурсом у довготривалому когнітивному протистоянні.

Структурні виклики інституціоналізації.

Попри чітке доктринальне оформлення та включення до процедур

планування, закріплення когнітивного виміру в системі воєнно-політичного планування США супроводжується низкою проблем, які впливають на стійкість і практичну ефективність цієї моделі. Вони пов'язані не лише з організаційними аспектами, а й з еволюцією лексики, змінами стратегічного середовища та складністю оцінювання поведінкових ефектів.

Першим викликом є термінологічна нестабільність і трансформація доктринальної мови. Упродовж двох десятиліть в американській практиці застосовувалися кілька взаємопов'язаних, але не тотожних понять: інформаційні операції (information operations), стратегічні комунікації (strategic communication), операції з інформаційної підтримки військ (military information support operations), операції в інформаційному середовищі (operations in the information environment), когнітивна війна (cognitive warfare). Звіти Управління з підзвітності уряду США (U.S. Government Accountability Office) неодноразово фіксували, що різні визначення й відмінності у відомчих документах призводили до розбіжностей у розподілі відповідальності та тлумаченні завдань [14; 15]. Перехід від інформаційних операцій до концепції операцій в інформаційному середовищі супроводжувався оновленням понятійного апарату, що створювало ризик розбіжностей між спільною доктринальною термінологією та документами окремих видів збройних сил. У практичній площині це означало, що одна й та сама діяльність могла по-різному класифікуватися і плануватися на різних рівнях управління, що ускладнювало узгодженість стратегічних намірів і процедур.

Другим викликом є розрив між доктринальними вимогами та їх практичним втіленням. Доктринальні документи передбачають інтеграцію інформаційного виміру на всіх етапах спільного планування, однак реальна реалізація залежить від підготовки персоналу, наявності ресурсів, організаційної культури та рівня координації між підрозділами. Аналітичні оцінки свідчать, що в окремих випадках інформаційні цілі формувалися формально, без належного включення до операційного задуму або без

системного врахування під час подальшого оцінювання результатів [15]. Крім того, часті інституційні зміни та переформатування окремих структур, відповідальних за протидію інформаційним загрозам, створювали ризик втрати інституційної пам'яті та переривання довгострокових програм [16]. Таким чином, формальна наявність нормативної бази не гарантує повної відповідності між стратегічними намірами та операційною практикою.

Третім структурним викликом є узгодженість показників і процедур оцінювання. Хоча доктрина чітко розмежовує показники виконання завдань (measures of performance) і показники досягнення результатів (measures of effectiveness), перехід від фіксації здійснених дій до оцінювання реальних поведінкових змін залишається методологічно складним [13]. Відсутність єдиного підходу до збору й аналізу даних, різний рівень розвитку аналітичних можливостей у підрозділах, а також залежність когнітивних ефектів від широкого кола зовнішніх чинників ускладнюють стандартизацію процесу оцінювання. Звіти Управління з підзвітності уряду США підкреслюють, що розбіжності у визначеннях і процедурах призводять до фрагментації практики оцінювання та знижують здатність керівництва отримувати цілісне уявлення про результативність інформаційних дій [14; 15]. Це створює ризик того, що формально визначені показники не відображають реальних змін у поведінці або сприйняттях відповідних аудиторій.

Ця проблема посилюється тим, що об'єкт когнітивного впливу не обмежується короткостроковими реакціями. Р. Речковський та Б. Адамський зазначають, що сучасні форми когнітивного впливу спрямовуються на глибинні світоглядні та релігійні установки, які формують довготривалі моделі поведінки. Вплив на ціннісні орієнтації та моральні рамки сприйняття має тривалий характер і не зводиться до швидко вимірюваних змін [4]. За таких умов оцінювання потребує врахування культурного й соціального контексту, що додатково ускладнює розроблення універсальних процедур вимірювання результативності.

Четвертий виклик стосується балансу між ефективністю впливу та легітимністю. Когнітивні операції за своєю природою пов'язані з формуванням інтерпретацій, управлінням нарративами та впливом на рішення, що підвищує ризики зловживання або втрати довіри. Нормативні документи встановлюють обмеження щодо спрямування інформаційних операцій на внутрішні аудиторії та підкреслюють необхідність дотримання принципів достовірності й прозорості [9]. Водночас у стратегічній конкуренції існує спокуса розширити інструментарій впливу для досягнення короткострокових переваг. Практика публічного розсекречення розвідувальних даних у 2021–2022 роках продемонструвала, що навіть ефективні з точки зору стримування інструменти пов'язані з репутаційними ризиками та потребують високої дисципліни доказовості [6; 7]. Втрата довіри може мати довготривалі наслідки, які складно компенсувати подальшими інформаційними зусиллями.

Висновки. Інституціоналізація когнітивних операцій у системі воєнно-політичного планування США у 2001–2025 роках засвідчує поступовий перехід від використання інформаційних інструментів як допоміжного засобу до їх включення в механізми стратегічного управління. Від нормативного закріплення інформаційних операцій як важливого інструменту впливу на процеси ухвалення рішень до визнання інформації окремою функцією ведення операцій і подальшого формування цілісної моделі дій в інформаційному середовищі, американська практика вибудувала підхід, за якого вплив на сприйняття та поведінку враховується під час аналізу завдань, розроблення операційного задуму та оцінювання результатів поряд із бойовими діями. Водночас зміни термінології, складність узгодження показників оцінювання, організаційні перетворення та необхідність дотримання правових обмежень свідчать, що ця модель залишається такою, що розвивається, і її ефективність залежить від здатності забезпечувати узгодженість між доктринальними положеннями, практикою їх застосування та рівнем довіри до державних інституцій.

Список використаних джерел

1. Blatny J. Cognitive warfare: NATO chief scientist research report. Brussels: NATO Science and Technology Organization, 2020. URL: <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/sto/chief-scientist-report-cognitive-warfare.pdf> (дата звернення: 15.12.2025).
2. Marjanović A., Smiljanić D. Cognitive warfare – The human mind as the new battlefield. *Proceedings of the Defence and Security Conference*. 2025. Vol. 1 (1). P. 84–114. URL: https://www.researchgate.net/publication/391704397_Cognitive_warfare_-_the_human_mind_as_the_new_battlefield (дата звернення: 15.12.2025).
3. Deppe C., Schaal G. S. Cognitive warfare: A conceptual analysis of the NATO ACT cognitive warfare exploratory concept. *Frontiers in Big Data*. 2024. Vol. 7. Article 1452129. DOI: <https://doi.org/10.3389/fdata.2024.1452129>.
4. Reczkowski R., Adamski B. Cognitive warfare and religion: Weaponization of the human cognitive dimension. *Pastoral Psychology*. 2025. Advance online publication. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11089-025-01290-8>.
5. Cheatham M. J., Geyer A. M., Nohle P. A., Vazquez J. E. Cognitive warfare: The fight for gray matter in the digital gray zone. *Joint Force Quarterly*. 2024. No. 114 (2). URL: <https://digitalcommons.ndu.edu/joint-force-quarterly/vol114/iss2/15/> (дата звернення: 15.12.2025).
6. Gurantz R. Pretexts for War and the Preinvasion Crisis in Ukraine. Carlisle, PA: U.S. Army War College Press, 2024. 52 p. URL: https://media.defense.gov/2024/Dec/05/2003598914/-1/-1/0/20241206a_Gurantz_PreinvasionCrisis_Online_Updated.PDF (дата звернення: 15.12.2025).
7. Lomas D. Ukraine and Intelligence Prebttal: A Quick Post-Mortem. *Royal United Services Institute*. 24 February 2022. URL: <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/ukraine-and-intelligence-prebttal-quick->

post-mortem (дата звернення: 15.12.2025).

8. U.S. Department of Defense. 2022 National Defense Strategy of the United States of America: Including the 2022 Nuclear Posture Review and the 2022 Missile Defense Review. Washington, DC: U.S. Department of Defense, 2022. URL: <https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1/-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.PDF> (дата звернення: 15.12.2025).

9. U.S. Department of Defense. Department of Defense Directive 3600.01: Information Operations (IO). Washington, DC: U.S. Department of Defense, 02 May 2013. URL: <https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/DD/issuances/dodd/360001p.pdf> (дата звернення: 15.12.2025).

10. U.S. Department of Defense. Information Operations Roadmap. Washington, DC: U.S. Department of Defense, 30 October 2003. URL: https://www.esd.whs.mil/Portals/54/Documents/FOID/Reading%20Room/Other/Information_Operations_Roadmap_30_October_2003.pdf (дата звернення: 15.12.2025).

11. U.S. Department of Defense. Strategy for Operations in the Information Environment. Washington, DC: U.S. Department of Defense, July 2023. URL: <https://media.defense.gov/2023/Nov/17/2003342901/-1/-1/1/2023-DEPARTMENT-OF-DEFENSE-STRATEGY-FOR-OPERATIONS-IN-THE-INFORMATION-ENVIRONMENT.PDF> (дата звернення: 15.12.2025).

12. Joint Chiefs of Staff. Joint Concept for Operating in the Information Environment (JCOIE). Washington, DC: Joint Chiefs of Staff, 25 July 2018. URL: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/concepts/joint_concepts_jcoie.pdf (дата звернення: 15.12.2025).

13. Joint Chiefs of Staff. Joint Publication 5-0: Joint Planning. Washington, DC: Joint Chiefs of Staff, 01 December 2020. URL: <https://www.safety.marines.mil/Portals/92/Ground%20Safety%20for%20Marines>

%20%28GSM%29/References%20Tab/JP%205-

0%20Joint%20Planning%20PDF.pdf (дата звернення: 15.12.2025).

14. U.S. Government Accountability Office. DOD Strategic Communication: Integrating Foreign Audience Perceptions into Policy Making, Plans, and Operations. GAO-12-612R. Washington, DC: U.S. Government Accountability Office, 24 May 2012. URL: <https://www.gao.gov/assets/gao-12-612r.pdf> (дата звернення: 15.12.2025).

15. U.S. Government Accountability Office. Information Environment: Opportunities and Threats to DOD's National Security Mission. GAO-22-104714. Washington, DC: U.S. Government Accountability Office, September 2022. URL: <https://www.gao.gov/assets/gao-22-104714.pdf> (дата звернення: 15.12.2025).

16. Weed M. C. Termination of the State Department's Global Engagement Center. CRS Insight IN12475. Washington, DC: Congressional Research Service, 26 December 2024. URL: <https://www.congress.gov/crs-product/IN12475> (дата звернення: 15.12.2025).

17. U.S. Department of Defense. Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America: Sharpening the American Military's Competitive Edge. Washington, DC: U.S. Department of Defense, 2018. URL: <https://media.defense.gov/2020/May/18/2002302061/-1/-1/1/2018-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-SUMMARY.PDF> (дата звернення: 15.12.2025).

18. Joint Chiefs of Staff. Joint Publication 3-13.2: Military Information Support Operations. Washington, DC: Joint Chiefs of Staff, 07 January 2010. URL: https://jpsc.ndu.edu/Portals/72/Documents/JC2IOS/Additional_Reading/1C1_JP_3-13-2.pdf (дата звернення: 15.12.2025).

19. Chairman of the Joint Chiefs of Staff. CJCSI 5125.01: Charter of the Joint Information Operations Warfare Center. Washington, DC: Joint Chiefs of Staff, 01 September 2011. URL: <https://nsarchive.gwu.edu/sites/default/files/documents/3552719/Document-03-Chairman-of-the-Joint-Chiefs-of.pdf> (дата звернення: 15.12.2025).